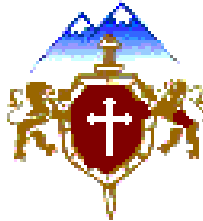

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ
ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ***

Київ – 2016

Методичні рекомендації щодо виконання і захисту
випускних кваліфікаційних робіт

Укладачі:

Некряч А.І. – д.політ.н., професор КиМУ;

Шумигора Л.І. – професор КиМУ;

Данченко Т.В. – к.ю.н., професор КиМУ.

Методичні рекомендації щодо виконання і захисту
випускних кваліфікаційних робіт обговорені та схвалені на
засіданні Вченої ради КиМУ, протокол протокол №3 від
28 жовтня 2016 року.

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Вибір теми випускної кваліфікаційної роботи та її затвердження	7
3. Підготовка випускної кваліфікаційної роботи	9
4. Складання індивідуального плану	13
5. Збір і обробка матеріалу	14
6. Вимоги до змісту роботи	18
7. Вимоги до оформлення випускної кваліфікаційної роботи	21
8. Правила цитування і посилання на використані джерела	27
9. Мова і стиль робіт	28
10. Типові помилки при написанні та оформленні роботи	30
11. Захист випускної кваліфікаційної роботи	31
Додатки	34
Додаток 1. Зразок заяви для затвердження теми роботи	34
Додаток 2. Загальний зразок структури роботи	35
Додаток 3. Завдання для виконання роботи	36
Додаток 4. Відзив наукового керівника	39
Додаток 5. Зразок титульної сторінки	40
Додаток 6. Зворотна сторінка титульного аркуша	41
Додаток 7. Графік написання випускної кваліфікаційної роботи	42
Додаток 8. Приклади оформлення бібліографічного опису в списку джерел, який наводять у роботі	43
Додаток 9. Мовні конструкції, які використовуються у наукових працях для виконання функції засобів зв'язку між реченнями	46
Додаток 10. Зразок тез виступу на захисті випускної кваліфікаційної роботи	50

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Випускна кваліфікаційна робота – це самостійна індивідуальна кваліфікаційна робота, з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та практичної підготовки в межах нормативного та вибіркового складників освітньої програми підготовки бакалаврів. Випускна кваліфікаційна робота є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих умінь, знань, навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків.

Виконання і захист випускної кваліфікаційної роботи є завершальним етапом навчання студентів на першому рівні вищої освіти, формою *підсумкової* атестації випускників.

Основні етапи підготовки та виконання випускної кваліфікаційної роботи:

- вибір теми та її затвердження;
- розробка завдання і складання поетапного плану виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- опрацювання літературних джерел;
- збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики;
- обробка матеріалу із використанням сучасних методів статистичного аналізу;
- написання першого варіанта тексту, подання його на ознайомлення керівнику;
- усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення випускної кваліфікаційної роботи;

- подання зброшурованої у твердій палітурці завершеної випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі;
- отримання відзиву керівника випускної кваліфікаційної роботи;
- зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи;
- захист випускної кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії (далі – ЕК).

Назва випускної кваліфікаційної роботи має бути стислою, відповідати освітній і науковій галузі, суті проблеми, яка розв'язувалася.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є проведення теоретичних і практичних досліджень, поглиблене осмислення професійної проблеми, розробка інноваційних пропозицій у певній сфері виробництва чи наукової діяльності та рекомендацій щодо їх впровадження.

Завдання випускної кваліфікаційної роботи залежить від спеціалізації бакалаврської освітньої програми і полягає в дослідженні об'єкта, науковому обґрунтуванні результатів дослідження та практичному використанні.

Практична підготовка випускної кваліфікаційної роботи проводиться у формі наукових досліджень в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача університету та фахівця з даного фаху під час проходження навчальної, виробничої або переддипломної практики.

Етапи практичної підготовки випускної кваліфікаційної роботи висвітлюються в індивідуальному плані. Наповнення випускної кваліфікаційної роботи вміщує критичний аналіз літературних джерел та їх узагальнення, опис досліджених фактів, явищ і

закономірностей та отриманих власних результатів досліджень.

Висновки ґрунтуються на основі власних досліджень, викладаються чітко і лаконічно.

Запропоновані інноваційні рішення мають бути науково обґрунтованими з відповідним аналізом і прогнозом щодо результатів їх упровадження і застереженням щодо ймовірних ризиків.

Результати наукових досліджень викладаються логічно й аргументовано. При цьому слід уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології. Випускна кваліфікаційна робота може містити знаковий апарат (формули, графіки, діаграми, схеми, таблиці тощо).

Раз на семестр студент звітує про стан виконання індивідуального плану загалом та випускної кваліфікаційної роботи, зокрема. Допуском на атестацію студента слугує звіт перед керівником. Результат звіту керівник доповідає на засіданні кафедри, відзначаючи помилки і неточності виконання індивідуального плану випускної кваліфікаційної роботи, зазначаючи способи їх усунення або шляхи раціонального вирішення.

До захисту випускної кваліфікаційної роботи допускаються студенти, які успішно склали екзаменаційні сесії, завершили навчальну, виробничу чи переддипломну практику, захистили відповідні звіти, виконали всі завдання індивідуального плану та склали державний екзамен, передбачений робочим навчальним планом із відповідної спеціальності.

2. ВИБІР ТЕМИ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Тематика випускних кваліфікаційних робіт розробляється відповідною випусковою кафедрою КиМУ, яка забезпечує реалізацію вибіркового складника освітньої програми підготовки бакалаврів з урахуванням пропозицій та потреб установ, підприємств і організацій, що потребують фахівців відповідної спеціальності.

Тематика випускних кваліфікаційних робіт на кафедрі поновлюється кожного навчального року, а студент має право самостійного вибору теми випускної кваліфікаційної роботи в межах освітньої програми.

При виборі теми випускної кваліфікаційної роботи слід враховувати її актуальність і новизну, наявність наукової бази для виконання, можливість отримання та опрацювання експериментального матеріалу, наявність власних науково-технічних і методичних розробок, можливе місце працевлаштування.

Закріплення за студентами тем випускних кваліфікаційних робіт і керівників оформлюється розпорядженням директора інституту (деканом факультету) за поданням Вченої ради навчально-наукового інституту (факультету) після узгодження з науковим відділом КиМУ.

Тема випускної кваліфікаційної роботи може бути уточнена за заявою студента на засіданні відповідної кафедри, але не пізніше, ніж за шість місяців до визначеного терміну подання завершеної випускної кваліфікаційної роботи до захисту. Зміна теми випускної кваліфікаційної роботи оформлюється розпорядженням директора навчально-наукового інституту (деканом

факультету) за поданням Вченої ради навчально-наукового інституту (факультету) після узгодження з науковим відділом КиМУ.

Для наукового керівництва випускною кваліфікаційною роботою наказом директора (декана) за поданням відповідної кафедри призначається керівник. Керівниками випускних кваліфікаційних робіт можуть бути науково-педагогічні працівники КиМУ з науковим ступенем доктора наук чи кандидата наук, званням доцент, або професор, коло наукових і фахових інтересів яких відповідає тематиці роботи.

За одним керівником закріплюється не більше 5 студентів на навчальний рік.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи:

- пропонує студентам теми випускних кваліфікаційних робіт відповідно до свого наукового напрямку діяльності, спеціалізації бакалаврської програми та потреб установ, підприємств, організацій, щодо фахівців відповідної спеціальності;
- здійснює керівництво виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- надає допомогу в підготовці індивідуального плану роботи й контролює його виконання;
- формує разом зі студентом завдання на підготовку випускної кваліфікаційної роботи та впродовж усього періоду навчання на основі аналізу підготовлених студентом матеріалів фіксує його виконання, про що інформує на засіданні кафедри;
- рекомендує літературу, інші матеріали та джерела інформації;
- проводить консультації відповідно до розкладу та графіка самостійної роботи студента;
- аналізує й контролює організацію самостійної роботи студента;
- залучає студентів до наукової роботи;

- сприяє публікації результатів наукових чи науково-методичних досліджень.

3. ПІДГОТОВКА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка випускної кваліфікаційної роботи має демонструвати рівень фахової відповідності студента професійній або науковій діяльності, а саме здатність:

- використовувати набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички;
- аналізувати джерела інформації, передусім наукові;
- узагальнювати матеріали та застосовувати сучасні методики і методи наукових досліджень;
- використовувати сучасні інформаційні технології;
- обґрунтовано використовувати вітчизняний і міжнародний досвід при висвітленні питання, що досліджується;
- знаходити аналоги розв'язання проблеми у вітчизняній та зарубіжній практиці, адаптувати їх до конкретного предмета (об'єкта) дослідження;
- за результатами аналізу самостійно приймати оптимальні рішення.

Структура випускної кваліфікаційної роботи включає:

- Титульна сторінка.
- Завдання до виконання роботи.
- Зміст.
- Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потреби).
- Вступ.
- Основна частина.
- Висновки та пропозиції.
- Додатки (за потреби).
- Список використаних джерел.

Першою сторінкою роботи є титульна сторінка (додаток 5). Зворот титульної сторінки подано в додатку 6 на с.41. Назва роботи повинна бути, стислою, відповідати обраній спеціальності й суті наукової проблеми, вказувати на мету дослідження та його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви доречно додати невеликий (4–6 слів) підзаголовок. У назві не бажано використовувати складну термінологію, а також варто уникати назв, що починаються такими словами: «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» і т. ін., у яких достатньо не розкрито суть проблеми.

Завдання до випускної кваліфікаційної роботи містить назву теми роботи, план роботи та терміни виконання всіх розділів, термін завершення роботи і подання на кафедру (додаток 3).

План роботи містить найменування усіх розділів відповідно до плану із зазначенням номерів сторінок, на яких розміщується початок розділу, висновки, список використаних джерел і додатки.

У вступі студент розкриває (обсягом 3–5 сторінок) актуальність теми, її теоретичне і практичне значення, визначає мету роботи, ступінь розробки обраної теми в науковій літературі, характеризує об'єкт і предмет дослідження, дає коротку характеристику загальних питань дослідження, вказує на методи та джерела дослідження.

Завданням випускної кваліфікаційної роботи дослідницької спеціалізації є опанування методології, методики і сучасного інструментарію наукових досліджень, поглиблене вивчення моделей, що досліджуються, пошук шляхів їх адаптації до умов розвитку науково-технічного прогресу.

Визначення об'єкта і предмета дослідження є обов'язковим складником вступу.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, які зумовили проблемну ситуацію і стали об'єктом вивчення.

Предмет дослідження – це теоретичне відтворення тих суттєвих зв'язків і зіставлень, які підлягають безпосередньому вивченню. Предмет дослідження визначає тему випускної кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження як інструмент отримання фактичного матеріалу – обов'язкові елементи вступу до роботи.

Основна частина роботи складається з розділів, які, у свою чергу, можуть поділятися на підрозділи, пункти, підпункти. Кожний розділ слід починати з нової сторінки.

У розділах основної частини наводять:

- огляд літератури;
- напрями та методи досліджень;
- теоретичні обґрунтування (положення);
- результати експериментальних досліджень;
- аналіз і узагальнення отриманих результатів, їх обґрунтування.

У першому розділі розкриваються основні теоретичні положення, проблеми, щодо питань, які досліджуються, огляд літератури.

Огляд літератури, патентний пошук має забезпечуватися за допомогою спеціалізованих порталів доступу до наукових видань. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20 відсотків обсягу основної частини бакалаврської роботи.

У другому розділі обґрунтовується вибір напрямку досліджень, наводяться методи виконання завдань, розробляється загальна методика проведення дослідження.

У наступних розділах наводяться результати досліджень із зазначенням нового, що вносить автор у розробку проблеми, оцінюється повнота виконання поставлених завдань, достовірність отриманих результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних авторів.

Обробка отриманої інформації виконується з використанням прикладного програмного забезпечення (Excel, статистичні пакети, ГІС тощо).

У висновках і пропозиціях наводяться наукові та практичні результати, формулюються розв'язані наукові проблеми та їх значення для науки і практики, містяться рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів.

Список використаних джерел містить літературні джерела, на які є посилання у роботі. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи має становити не менше **50 сторінок** друкованого тексту (до загального обсягу роботи не входять додатки, список використаної літератури та джерел, таблиці й рисунки).

Для творчих спеціальностей робота повинна містити теоретичну частину і творчий компонент. Теоретична частина випускної кваліфікаційної роботи повинна мати науково-дослідну орієнтацію, у якій головним завданням є аналіз теоретичних моделей у творчій компоненті.

Основні положення виконання бакалаврської роботи для творчих спеціальностей викладені в методичних вказівках КиМУ для такого виду робіт.

Обов'язково студентом на кафедрі повинна подаватися зовнішня рецензія, в якій рецензент об'єктивно оцінює позитивний і негативний бік роботи, уміння автора поставити проблему, обґрунтувати її соціальне значення, повноту висвітлення літературних джерел, глибину їх аналізу, володіння методами збору, аналізу емпіричної інформації, самостійність роботи, оригінальність в осмисленні

матеріалу, обґрунтування висновків та рекомендацій. Рецензію не варто завершувати оцінкою, вона має органічно впливати з аналізу змісту роботи.

4. СКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ

Обравши тему наукового дослідження, студент за порадами наукового керівника, та зважаючи на власні наукові інтереси, виробляє попередній план, який під час пошуку буде вдосконалюватись та уточнюватись.

Складання плану передбачає поділ цілості (визначеної проблеми) на менші логічно пов'язані між собою частини. Без цього неможливо перейти до наступного етапу, який передбачає збір матеріалу і називається евристичним (пошуковим) процесом.

Складання плану повинно сприяти цілеспрямованій діяльності студента і застерегти його від другорядних напрямків та розгалужень тематики. Насамперед це стосується тем із значною кількістю різноманітного матеріалу, спорідненого з обраною темою роботи.

Залежно від теми, характеру фактичного матеріалу, методів, які використовувалися, студент може використати *хронологічний* (що розглядає явище чи процес у його розвитку в часі) або проблемний (тематичний) принципи укладання плану.

В останньому випадку слід уникати загальних фраз і назв, проте не варто і «звужувати» його. Неправильно називати пункти плану одним словом чи занадто довгими назвами.

5. ЗБІР І ОБРОБКА МАТЕРІАЛУ

Цей етап виконання дослідження найтриваліший за часом. Розпочинають дослідження з ознайомлення зі станом розробки проблеми й *пошуку інформації*. Для цього студент має відшукати необхідні документи (законодавчі, директивні, статистичні та інші), вивчити літературу з даної теми (монографії, статті в часописах та наукових збірниках, матеріали наукових конференцій), результати соціологічних досліджень, за потреби використати Інтернет-ресурси тощо. Результатом цього етапу повинен стати бібліографічний перелік зібраних джерел. Для прискорення пошуку необхідних матеріалів студенту варто скористатись послугами бібліографів наукових бібліотек.

У пошуках джерел і літератури допоможуть *бібліографічні каталоги* (систематичні й алфавітні), серед них електронні, які є в бібліотеках. За допомогою *алфавітного каталогу* легко виявити, чи є в бібліотеці конкретна книжка, потрібна для написання випускної кваліфікаційної роботи. За каталогом можна визначити також, яким виданням представлена певна книжка, встановити кількість примірників і в яких підрозділах бібліотеки вона міститься.

У *систематичному каталозі* фонд бібліотеки розкривається за змістом. Систематичний каталог дає відомості про те, які книжки є в бібліотеці з тієї чи іншої галузі знань, з того чи іншого питання.

Картки в каталозі розташовані за певною системою класифікації (напр., у бібліотеці університету систематичні каталоги організовані за бібліотечно-бібліографічною системою класифікації (ББК).

Усі розділи систематичного каталогу розмежовуються за допомогою роздільників і пов'язані між

собою логічною послідовністю. Їхній поділ спрямований від загальних питань до вузких, конкретних. Наприклад:

- ✓ *Дидактика.*
- ✓ *Методи навчання.*
- ✓ *Словесні методи.*
- ✓ *Розповідь, пояснення.*

Кожен розділ систематичного каталогу має власний індекс, виражений цифрами і буквами.

Пошук у систематичному каталозі ведеться ступінчастим методом: спочатку пошук напису на каталожному ящику, потім перегляд роздільників у ящику. За роздільником у систематичному каталозі картки розставлені за абеткою.

Пошук потрібного ділення може здійснюватися за допомогою алфавітно-предметного покажчика або безпосередньо в каталозі. В алфавітно-предметному покажчику найменування предметів і понять розміщені в алфавітному порядку, а поряд зазначається індекс, за яким можна знайти їх у систематичному каталозі. Наприклад:

Учитель 74. 204. 21.

Індекс в алфавітно-предметному покажчику показує також, як один і той самий предмет або поняття представлені в різних галузях залежно від того, в якому аспекті вони розглядаються. Наприклад:

античний світ;
історія 63.3(0);
література 84.(0)3;
філософія 87.3.

При заповненні вимог на потрібні *книжки* обов'язково треба *вказувати* шифр, який міститься в лівому верхньому кутку картки, автора (авторів) потрібного видання, назву праці, місце видання, рік видання. При заповненні вимог на *періодичні видання*

зазначається шифр видання, назва видання, місце і рік видання, номер (том, випуск).

Робота з літературою в наукових бібліотеках допомагає з'ясуванню актуальності теми, масштабів її розробки і прогалин у висвітленні окремих аспектів, допомагає чіткішому визначенню кола завдань, для студента.

Щоб оперативно віднайти необхідну інформацію з наукових публікацій, необхідно рухатися поетапно. Існує *кілька методик* опрацювання літератури з вибраної теми. Так, вивчення наукових публікацій можна починати з загальних (фундаментальних) робіт, близьких до теми дослідження, і просуватися від загального до часткового, від базових положень до конкретних. Щодо хронологічного порядку опублікованої літератури, то спочатку варто зупинитися на найновіших працях, а вже потім розглядати видання минулих часів. Причому на першому етапі накопичення інформації слід охопити якомога більше джерел, поступово «відсіюючи зайві». За іншою методикою від самого початку роботи свідомо обмежується коло публікацій, а вивчення починається саме з тих, що безпосередньо стосуються обраної проблеми або дотичні до неї.

Плідним способом пошуків необхідних джерел та літератури є звернення до наукових видань, які поділяються на дві групи: науково-дослідні та джерелознавчі. До першої групи належать: монографія, науковий реферат, інформативний реферат, тези доповідей, збірники наукових праць. До другої групи зараховують: джерелознавчі видання або наукові документальні видання, які містять пам'ятки культури та історичні документи, що пройшли текстологічне опрацювання, мають коментарі, вступи, статті, допоміжні

покажчики тощо. Серед наукових неперіодичних видань можна назвати книги, брошури тощо.

Зокрема, *монографія* – наукове видання, яке містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або декільком авторам. Є два види монографій: наукові та практичні. Пропонуємо студентові ретельно переглянути посилання авторів монографій, щоб виявити низку необхідних позицій для написання роботи. Відшукавши хоча б одну з указаних у посиланнях книжку, слід звернутися до посилань автора вже цієї книжки і знову виявити додаткову групу монографій, статей тощо.

Надзвичайно важливий етап відбору матеріалів, зіставлення різних джерел інформації (наукова стаття, тези, реферат, доповідь, виступ) для вироблення власної позиції автора.

Пошук інформації можна здійснювати також в *електронній мережі* (спеціалізовані пошукові системи, як глобальні, так і локалізовані для окремих масивів і сайтів, електронні каталоги бібліотек, зведені електронні каталоги, реферативні та повнотекстові бази й банки даних, електронні путівники по довідково-бібліографічних ресурсах, каталоги електронних видань, електронні книжкові магазини тощо).

Працюючи з друкowanими *періоджсрелами*, слід знати такі їх *види*:

- законодавчі;
- нормативно-правові документи державних органів влади;
- видання наукових установ, державних академічних центрів (багатотомні публікації документів з питань внутрішньої та зовнішньої політики держав, літописи, хроніки, тематичні збірники тощо);
- статистичні довідники;
- документи політичних партій, міжнародних організацій, структур;
- мемуарні видання; щоденники; епістолярна спадщина;

- офіційні дипломатичні документи (як різновид відомчих публікацій).

6. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ

Зміст випускної кваліфікаційної роботи має відповідати вимогам Закону України «Про вищу освіту», зокрема, п.8 статті 16 «Забезпечення якості вищої освіти» та п.6 статті 69 «Права інтелектуальної власності та її захист», в яких вказується, що вищі навчальні заклади повинні здійснювати ефективні заходи для запобігання академічному плагіату оприлюднювати (частково або повністю) наукові результати, отримані іншими особами, як результати власного дослідження або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

На підставі вищезазначеного кафедри мають усі повноваження перевіряти роботи на наявність в них плагіату.

Структура змісту роботи

Вступ. У ньому розкривається постановка проблеми, її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями, які виконує наша держава, міжнародна спільнота, основні дослідження і публікації з проблеми за останній час, на які спирається автор. Завдяки аналізу та порівнянню обґрунтовується актуальність теми, її особливість і значущість у конкретній галузі науки або практики.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Наукова новизна отриманих результатів.

Надають коротку анотацію нових наукових положень (рішень), запропонованих бакалавром особисто. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше отриманих, удосконалено, дістало подальший розвиток).

Практичне значення роботи. У роботі треба розкрити власний погляд щодо використання на практиці отриманих результатів і ступеня готовності до їх упровадження, а також особистий внесок у розробку теми.

Апробація результатів роботи. Вказується, на яких конференціях, круглих столах, засіданнях наукових товариств оприлюднені результати досліджень.

Публікації вказують, у скількох статтях і в яких збірниках, матеріалах і тезах конференцій, круглих столів опубліковані результати роботи.

Основна частина. Основна частина роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. Наприкінці кожного розділу формулюють висновки (резюме) зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

У розділах основної частини подають: огляд літератури за темою і вибір напрямку досліджень; виклад загальної методики й основних методів досліджень; експериментальну частину і методику досліджень; проведені теоретичні чи експериментальні дослідження; аналіз й узагальнення результатів роботи.

В огляді літератури здобувач окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою.

Стисло висвітлюючи зміст роботи, студент повинен назвати ті питання, що залишились нерозв'язаними і, отже, визначити своє місце в розв'язанні проблеми.

У наступних розділах розкриваються окремі напрямки досліджуваної проблематики; викладаються результати власних досліджень з висвітленням того нового, що автор вносить у розробку проблеми. Студент повинен давати оцінку щодо повноти виконання поставлених завдань і достовірності отриманих результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних праць, обґрунтування потреби додаткових досліджень. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, визначеній автором.

Висновки. У висновках подаються узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції, рекомендації автора. Викладаються найважливіші наукові та практичні результати, отримані в роботі, розкривається їх практичне значення. Висновки повинні містити відповідь на поставлені завдання в роботі, наголошувати на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтовувати їхню суспільну значущість, перспективи та рекомендації щодо впровадження результатів у практику.

Список використаних джерел. Використані джерела розміщують або за абеткою або відповідно до згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією.

Додатки. За потреби студент може використати додатки, в яких містяться формули, таблиці, схеми, що суттєво полегшують розуміння роботи.

7. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота – це дослідницька компонента наукової програми першого рівня вищої освіти; це спеціально підготовлений рукопис, написаний державною мовою.

Випускну кваліфікаційну роботу виконують на комп'ютері та друкують з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word Time New Roman кегля 14 з полуторним міжрядковим інтервалом.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 15 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту роботи має бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявились у процесі написання роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням виправлень на тому самому місці.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи («ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ») друкують великими літерами (розмір кегля 14) симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують малими літерами (крім першої великої) з

абзацного відступу в розрядці у підбір до тексту і ставлять крапку.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і текстом повинна дорівнювати двом інтервалам. Кожну структурну частину бакалаврської роботи треба починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака “№”.

Першою сторінкою випускної кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної кількості сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки.

Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Завдання, відзив наукового керівника, зовнішня рецензія до загальної нумерації не входять.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як і пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, таблиці) необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках випускної кваліфікаційної роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок або креслення, розміри якого більші за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо випускна кваліфікаційна робота містить одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2.» (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і її номер вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2.».

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі,

між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1.) (перша формула третього розділу).

Примітки до тексту і таблиць, у яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку і перелічують їх. Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

У випускній кваліфікаційній роботі слід застосовувати лише штрихові ілюстрації. Вони повинні мати назву, яку розміщують після їх номера. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий текст).

Цифровий матеріал, зазвичай, оформляють у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку випускної кваліфікаційної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна поділити на частини і

розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо рядки або графі таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головку, у другому – боковик.

Якщо текст, який повторюється у графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторі його замінюють словами «Те саме», а далі – лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних символів, які повторюються, не потрібно. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою, у тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

При написанні роботи студент повинен робити посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які використовувалися при виконанні роботи. Такі посилання дають можливість відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про їх цитування, а також необхідну інформацію щодо них, допомагають з'ясувати його зміст, мову, текст, обсяг. Доцільно посилатися на останні видання, публікації. На більш ранні видання можна посилатися лише у випадках, коли наявний у них матеріал не міститься в останньому виданні.

Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших наукових публікацій, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць.

Посилання в тексті роботи потрібно зазначати порядковим номером, виділивши їх двома квадратними дужками, наприклад: [1, 25–26], або [2].

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2». Посилання на формули вказують порядковим номером у дужках, наприклад, «у формулі (2.1.)». На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2.». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено «див. табл.1.2.». Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно подавати відповідно до вимог державного стандарту.

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх за посиланнями у тексті. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А. Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: А.2 (другий розділ додатка А).

Ілюстрації, таблиці формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2. (другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1.) (перша формула додатка А).

Для якісного мовностилістичного оформлення випускної кваліфікаційної роботи важливо вміти організувати накопичену наукову інформацію у зв'язний текст. Для допомоги студенту при виконанні цього завдання в Додатку 9 (на 53-й сторінці) наведено приклади мовних конструкцій, які можна використати як засоби зв'язку між реченнями бакалаврської роботи.

8. ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого тексту слід наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій грамапиичній формі, в якій він поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручування думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться в будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами) варто бути точним у викладенні думок, коректним і давати відповідні посилання на джерело;
- цитування не повинне бути надмірним, чи недостатнім, оскільки це знижує рівень бакалаврської праці;
- якщо автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім тире і вказуються ініціали автора роботи, а весь текст застереження вміщується в круглі дужки. Варіантом таких застережень є: (курсив наш.– А.К.); (підкреслено мною.– А.К.).

Посилання на використані джерела є обов'язковою вимогою дослідження.

9. МОВА І СТИЛЬ РОБИТ

Мовностилістична культура дослідження найкраще виявляє загальну культуру та науковий рівень її автора. Усе це потребує дотримання певних вимог до логіки викладення матеріалу, його форми, стилю і мови.

Враховуючи, що кожна наука має власний понятійний апарат і систему термінологічних позначень, при використанні понять з інших галузей знань необхідно надати тлумачення дефініцій та авторське пояснення їх використання.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладу матеріалу, точність, ясність, стислість, смислова завершеність. Емоційні мовні елементи в наукових роботах не рекомендуються.

Стиль писемної наукової мови – це безособовий монолог. Тому виклад, зазвичай, ведеться від третьої

особи. Нині стало неписаним правилом у наукових роботах замість «я» використовувати «ми» та похідні від цього займенника словосполучення (наприклад, «на нашу думку»). Тому радимо використовувати конструкції з неозначено-особовими реченнями, наприклад: «Спочатку наводять відбір зразків археологічних знахідок, а потім встановлюють її належність до однієї з культур». Використовується також форма викладу від третьої особи («На думку автора...», «Дослідник вважає...»). Аналогічну функцію виконує речення з пасивними дієприкметниками («Розроблений комплексний підхід до вивчення...»).

Основна стилістична особливість писемної наукової мови – об'єктивність викладу. Звідси, наявність у тексті наукових праць вставних слів і словосполучень на позначення ступеня достовірності повідомлення. Завдяки таким словам той чи інший факт можна подати як *достовірний* (дійсно, насправді, зрозуміло), *допустимий* (очевидно, треба вважати), *можливий* (ймовірно, можливо).

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є також посилання на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу. У тексті це можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень («як свідчить», «за повідомленням», «на думку», «за даними», «на нашу думку»).

Варто запам'ятати, що для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Найважливішим засобом вираження логічних зв'язків у цьому розумінні є: спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки («спочатку», «насамперед», «по-перше», «по-друге», «потім» і т. ін.), заперечення («проте», «тим часом», «але», «і тоді», «аж ніяк», «однак»), причинно-наслідкові зв'язки, «завдяки цьому», «тому», «відповідно»,

«унаслідок цього», «крім того», «до того ж»), перехід від однієї думки до іншої («перш ніж перейти до...», «звернімося до...», «розглянемо...», «зупинимося на...», «розглянувши...», «перейдемо до...», «необхідно зупинитися на...», «необхідно розглянути...»), результат, висновок («отже», «значить», «як висновок», «на закінчення зазначимо», «все сказане дає змогу дійти висновку», «підсумовуючи, слід сказати...», «з огляду на вищезазначене можна дійти висновку...»).

Отже, обов'язкова вимога до якості випускної кваліфікаційної роботи – її грамотність, чітка логіка викладу, правильність мовностилістичного оформлення. Текст повинен бути вивіреним автором після його друку.

10. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ НАПИСАННІ ТА ОФОРМЛЕННІ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Зміст роботи не відповідає плану роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не висвітлюють реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно та не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Автор не виявив самостійності, робота має компілятивний характер або є плагіатом.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (за останні п'ять років) з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не розкриває ступінь дослідження проблеми.
7. Не простежується позиція автора при аналізі фактичного матеріалу чи дискусійних питань.

8. Немає висновків до розділів роботи, а загальні висновки роботи не корелюються з характером визначених завдань дослідження.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.
11. Ілюстративний матеріал і додатки не мають безпосереднього смислового навантаження.
12. Таблиці, діаграми, схеми, подані в тексті чи винесені в додатки, складені не на основі першоджерел, а запозичені з інших досліджень без належного оформлення посилань.
13. Порушено вимоги щодо обсягу роботи, допущено диспропорційність в обсязі окремих розділів.
14. Робота оформлена з порушенням вимог, виконана неохайно, з помилками.

11. ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Відповідно до вимог на захист подаються: рукопис дослідження, відгук наукового керівника, зовнішня рецензія, тези виступу, в яких стисло, точно, послідовно сформульовані результати дослідження (1–3 сторінки).

Захист роботи проводиться на відкритому засіданні Державної атестаційної комісії, яка заслуховує автора, відзив наукового керівника, зачитує рецензію. На дослідженні має стояти рішення про допуск роботи до захисту, оцінка попереднього захисту, номер протоколу та підпис завідувача кафедри, де проходив передзахист.

У доповіді студент викладає мету, завдання, сутність наукової проблеми, зміст роботи, концентруючи головну увагу на характеристиці основних результатів дослідження та проблемних питаннях.

Доповідь студента має починатись із звертання:

*«Шановний пане голово! Шановні члени
екзаменаційної комісії».*

Далі доповідач, відповідно до встановленого регламенту, розкриває сутність досліджуваної проблеми, обґрунтовує її актуальність, формулює основні результати. Доповідь повинна бути логічною, послідовною, добре структурованою. У цілому, алгоритм виступу може бути такий: *вступ, основна та підсумкова частини.*

Складники виступу:

- ✓ чітке визначення проблеми;
- ✓ обґрунтування її актуальності, розкриття ступеня її наукової розробки;
- ✓ визначення мети і завдань дослідження, засобів її досягнення;
- ✓ структура роботи;
- ✓ короткий аналіз змісту розділів;
- ✓ обґрунтування висновків, рекомендацій.

Найважливішим є те, щоб мова студента була виразною, граматично правильною. Недопустимим є порушення норм літературної вимови, зокрема – використання неправильних наголосів у словах.

Декілька порад, які допоможуть добре підготувати текст доповіді (виступу):

- ✓ підкресліть у кожному реченні ключові слова;
- ✓ при друкуванні доповіді залишіть великі береги, щоб можна було записати власні міркування за потреби;
- ✓ усі цифри (статистичні дані) у тексті запишіть словами;
- ✓ повторюйте іменники, уникаючи займенників, використовуйте прості слова і прості розповідні речення;
- ✓ не переобтяжуйте текст складнопідрядними реченнями;
- ✓ уникайте неточностей у назвах, поверхового викладу змісту та результатів дослідження.

Приємно вражає вільне володіння текстом і суттю проблеми. Тому радимо виступ не читати, а лише стежити за чітко продуманим написаним планом доповіді.

Випускник зобов'язаний відповісти на запитання, які виникли у членів екзаменаційної комісії під час захисту, дати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень рецензента (якщо вони є). Студенту треба виявляти скромність в оцінці власних наукових результатів і тактовність стосовно тих, хто ставить запитання. Перед тим, як відповідати на запитання, необхідно уважно його вислухати і за потреби записати. Бажано відповідати одразу, виявляючи при цьому витримку і коректність.

Після завершення дискусії студент може попросити надати йому заключне слово, в якому висловить подяку членам комісії, науковому керівникові, викладачам випускаючої кафедри.

Рішення про оцінку випускної кваліфікаційної роботи ухвалюється на закритому засіданні екзаменаційної комісії.

Визначальні критерії оцінювання:

- самостійність дослідження;
- теоретичний рівень;
- наявність елементів наукової новизни;
- практична значимість рекомендацій;
- уміння студента вести дискусію;
- здатність аргументовано захищати свою концепцію;
- висновки студента.

Вищий навчальний заклад на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на першому рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти—бакалавра.

Бажаємо успіхів!

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок заяви для затвердження теми роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. кафедри _____
студента _____
спеціальності _____

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи _____
та призначити наукового керівника.

«__» _____ 20 р.

_____
(підпис студента)

«ПОГОДЖЕНО»
Науковий керівник

«__» _____ 20 р.

_____
(підпис)

Загальний зразок структури роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3-8
РОЗДІЛ 1.....	9-45
1.1.	9-23
1.2.	24-36
1.3.	37-45
РОЗДІЛ 2.....	46-82
2.1.	46-58
2.2.	58-70
2.3.	71-82
РОЗДІЛ 3.....	83-119
3.1.....	83-94
3.2.	95-107
3.3.	107-119
ВИСНОВКИ	120-123
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	123-126
ДОДАТКИ.....	126-130

(нумерація сторінок може бути змінена)

Додаток 3

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

на випускню кваліфікаційну роботу

_____
(Прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи _____

_____
Керівник роботи _____

(Прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом вищого навчального закладу від «__» _____ 20__ р. №__

2. Термін подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі акти, навчальна та наукова література, офіційні статистичні матеріали, звіти та оперативні матеріали Міністерств, відомств України, дані міжнародного статистичного тижня та публікації наукових установ, інші матеріали з теми, що досліджується.

4.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва виконання ДР, ВКР, МР	Термін виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення студентів методичними рекомендаціями по виконанню роботи.	До ____ р.	Кафедра
2.	Визначення напрямків дослідження	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
3.	Складання плану роботи та підготовка індивідуального завдання роботи	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
4.	Періодичне звітування студентів про виконання роботи перед науковими керівниками та завідувачем кафедри	З 10 по 20 число кожного місяця	П. І. Б. студента
5.	Підготовка наукових статей з теми, що досліджувалася (для магістрів)	До ____ р.	П. І. Б. студента
6.	Збір статистичних даних, підготовка аналітичного матеріалу і представлення науковому керівнику	До ____ р.	П. І. Б. студента
7.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки на плагіат)		П. І. Б. студента
8.	Підготовка письмового відзиву на роботу	До ____ р.	П. І. Б. наукового керівника, студента
9.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія

10.	Прийняти рішення про допуск роботи до захисту		Зав. кафедри
11.	Зовнішнє рецензування		П. І. Б. наукового керівника, студента
12.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту		Зав. кафедри
13.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Відгук наукового керівника

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІДГУК

наукового керівника на випускню кваліфікаційну роботу студента групи _____

спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

на тему _____

за матеріалами _____

Актуальність теми: _____

Загальна характеристика роботи _____

Наукова і практична значимість роботи _____

Рівень підготовки студента _____

Ставлення студента до виконання та загальна оцінка роботи _____

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Дата «__» _____ 20__ р.

Додаток 5

Зразок оформлення титульної сторінки роботи

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

ТЕМА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Спеціальність:

Науковий керівник

Випускна кваліфікаційна робота допущена до захисту рішенням кафедри _____ протокол № __ від «__» ____ 20__ р.

Керівник програми,
зав. кафедри

_____
_____ «__» _____ 20__ р.
(підпис)

Київ – 20__

Додаток 6

**Зворотна сторінка титульного листа
випускної кваліфікаційної роботи**

Реєстраційний № _____
(дата) (П.І.П.)

Результати перевірки _____
(до захисту) (дата) (П.І.П.)
_____
(на доопрацювання)

Результати захисту: _____
(оцінка)

Голова ДЕК _____
(підпис) (П І Б)

Члени ДЕК _____
(підпис) (П.І.П.)

_____
(підпис) (П.І.П.)

_____
(підпис) (П.І.П.)

_____
(підпис) (П.І.П.)

Відповідальний секретар ДЕК _____
(підпис) (П.І.П.)

Додаток 7

Графік написання випускної кваліфікаційної роботи
студентами денної (заочної) форми навчання
Інституту міжнародних відносин
Спеціальності _____

№ з/п	Етапи виконання роботи	Термін виконання
1.	Вибір теми роботи, закріплення наукового керівника	
2.	Отримання завдання на проведення дослідження	
3.	Підготовка та узгодження робочого плану і затвердження його науковим керівником	
4.	Підготовка та узгодження остаточного розширеного плану роботи	
5.	Підготовка чорнового варіанта роботи для першого читання науковим керівником	
6.	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника, подання виправленого варіанта на друге читання	
7.	Урахування рекомендацій наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводилися під час практики, підготовка остаточного варіанта роботи для отримання відгуку наукового керівника	
8.	Отримання зовнішньої рецензії та відзиву наукового керівника	
9.	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій рецензента і наукового керівника. Остаточне оформлення роботи	
10.	Захист виконаної роботи	

**Приклади оформлення бібліографічного опису
згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація.
Бібліографічне посилання. Загальні положення та
правила складання з бібліографічних посилань»**

<i>Характеристика джерела /</i> Різновиди посилання	<i>Приклад оформлення посилання</i>
Внутрішньотекстове посилання	
Тільки у тесті	...Об'єктами правових відносин можуть бути різноманітні матеріальні та нематеріальні блага, які становлять цінність, а також діяння суб'єктів права. (Правознавство. Київ: Університет «Україна», 2013. С. 27-28)...
Підпорядковане посилання	
У тесті внизу сторінки	....У статті Добровольської В. «Адміністративна діяльність органів культури» подано таке визначення ...¹ ¹. Вісник Книжкової палати. 2012. № 4. С. 18-20.
<i>Цитовано не за першоджерелом</i>	Ось тут і проявилася в деякій мірі особливість українського характеру, коли усі

Підпорядковане посилання	хотіли бути «гетьманом»¹ ¹ Цит. за: Андрухів І., Французом А. Правда історії. Станіславщина в умовах терору і репресій. Івано-Франківськ, 2008. С. 31.
Позатекстове посилання	
<i>Один автор</i> [3, с. 15]	3. Галунько В. Охорона права власності: адміністративно-правові аспекти: монографія. Херсон: ХМД, 2008. 348 с.
<i>Два, три автори</i> [5, с. 147]	5. Галунько В., Пономаренко Г., Шкарупа В. Теорія держави і права: конспект лекцій. Херсон: ХМД, 2010. 280 с.
Чотири і більше авторів [7, с. 345]	7. Галунько В., Курило В., Короєд С. та ін. Адміністративне право України: навчальний посібник. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. Т 1. Загальне адміністративне право. 272 с.
<i>Стаття</i> [8]	8. Галунько В. В. Адміністративно-правові відносини: алгоритм дослідження суспільних відносин / Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Випуск 3. С. 124-131.
<i>Закон</i> [9]	9. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України за станом на 1 листопада 2016 р. / Голос України від 15 січня 2016. № 6.
<i>Адміністративний акт</i>	11. Положення про Міністерство юстиції України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228.

[11]	Офіційний вісник України від 15.07.2014. № 54. стор. 88. стаття 1455.
<i>Національний стандарт</i> [23]	23. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ. 2015.
<i>Багатомне видання</i> [26, с. 675]	26. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Ю. Римаренко, Я Кондратьєв, В. Тацій та ін. Київ: Ін Юре. Т. 3. 1224 с.
<i>Електронний ресурс</i> [27] [28]	27. Галунько В. Поняття права: багатогранність та інтеграційна однозначність // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2012. № 2. URI: http://www.nbuv.gov.ua (дата звернення: 22.10.2016) 28. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254 // База даних «Законодавство України / ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D (дата звернення: 22.10.2016)
<i>Автореферат</i> [29, с. 21]	29. Галунько В.В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні: автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. 35 с.

Додаток 9

Мовні конструкції, які використовуються у наукових працях для виконання функції засобів зв'язку між реченнями

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>	
Причина та її наслідок, умова і наслідок	(і) тому, тому що	
	оскільки	
	з чого звідки	виходить
	внаслідок	
	у результаті	
	на основі вищезазначеного, на підставі вказаного вище	
	у зв'язку з цим	
	залежно від	
	згідно з цим	
	у цьому випадку	
	за таких умов	
	у такому випадку	
	(а) якщо (ж)..., то ...	
	що	свідчить
		вказує
	говорить	
	відповідає	
	дає можливість	
	дозволяє	
	сприяє	
	має значення і т.п.	
Часове	спочатку, насамперед, передусім	

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>	
співвідношення та порядок викладення	першим наступним, попереднім	кроком
	одночасно, у той же час	
	поруч з цим, поряд з таким	
	попередньо, вище, раніше	
	ще раз, знову	
	потім, нижче, після цього	
	згодом, далі, пізніше	
	по-перше, по-друге і т.п.	
	зараз, нині, у цей (на цей) час, до цього часу	
	у минулі роки, останнім часом, останнього часу	
	на закінчення, зрештою, нарешті	
Зіставлення та протиставлення	але, втім, а проте, та, однак, зрештою	
	як..., так і...; так само, як і...	
	не тільки, але і (й)	
	порівняно з; якщо..., то...	
	на відміну, навпаки, на противагу	
	аналогічно, таким чином, також	
	з одного боку, з другого боку	
	у той час, як; разом з тим, водночас	
	також і, до того ж, при цьому, разом з тим	
		окрім більше
понад		
особливо, а надто		
Посилання на попередній або наступний вислів	тим більше, що	
	у тому разі, у випадку, тобто, а саме	
		казано
		показано

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>	
	як було	доведено
		відзначено
		отримано
		знайдено
		встановлено
		згадано
	зважаючи на	
	як підкреслювалось, вказувалось вище	
	згідно з цим	
	відповідно до цього	
	відповідним чином	
	у зв'язку з цим, відповідно до цього	
	у зв'язку з вищевикладеним	
	цей, що розглядається, вищевказаний і т.п.	
	такий, подібний, аналогічний, відповідний, такого типу, такого виду, схожий на ...	
	багато з них, один з них, деякі з них	
	наступний, деякий, надалі, подальший, дальший, другий	
	більшість, більша частина	
	керуючись положенням	
	дослідженням встановлено	
	як наслідок	
	таким чином, відтак, звідси	
	у результаті, у кінцевому підсумку	
	звідси, з цього	витає
		виходить
		стає зрозумілим
		очевидно
	дозволяє зробити висновок	

<i>Мовна функція</i>	<i>Лексичні засоби</i>	
	це	дозволяє дійти висновку
		зводиться до такого
		свідчить
		переконує
	на закінчення, і нарешті, насамкінець	
Ілюстрація	наприклад; так, як приклад; для прикладу	
	прикладом може слугувати (бути)	
	такий же (наприклад)	
	у випадку, для випадку	
	про те може свідчити; що очевидно, засвідчує	
Введення нової інформації	розглянемо такі випадки...	
	зупинимось детально на...	
	основні переваги цього методу полягають у...	
	деякі додаткові зауваження...	
	декілька слів щодо перспектив дослідження...	
	наведемо декілька прикладів	

Зразок
тез виступу на захисті випускної кваліфікаційної
роботи

Шановний голово, шановні члени державної комісії!

Дозвольте мені доповісти Вам про моє дослідження на тему... Його актуальність полягає в ... Варто зазначити, що ця проблематика досліджувалася багатьма науковцями (історіографія), проте в такому аспекті вона досліджена не повно... Зважаючи на це метою мого дослідження є... Поставлена мета обумовила виконання таких завдань... (перерахувати). Об'єктом дослідження автор визначив..., а предметом... Щодо методологічної бази, то вона містить низку методів, які були використані автором задля розкриття теми. Робота має практичне і прикладне значення, що полягає в.... Наукова новизна полягає в тому, яке вперше отримані такі результати..., розвинуті такі ідеї..., розроблені..., а також автор прагнув комплексно дослідити такі аспекти, теми... Робота пройшла відповідну апробацію на наукових конференціях, круглих столах... Робота має таку структуру: вступ, 3 розділи, висновки та список використаних джерел, додатки... Зокрема, у першому розділі розкривається..., у другому..., у третьому... Отже, вивчивши, дослідивши, проаналізувавши (тему), яка була предметом мого дослідження, автор доходить до таких висновків:перше..., друге...).

Також студенту варто на завершення свого виступу назвати пропозиції та рекомендації щодо використання здобутих результатів та подякувати членів екзаменаційної комісії та присутнім за увагу.

Після доповіді студент відповідає на запитання членів екзаменаційної комісії.